

Anàlisi | Text: Laia Mayol i Elena Castroviejo

RUTH MARIOT

‘DÉU N’HI DO’ QUINA EXPRESSIÓ!

Laia Mayol, de la Universitat de Pennsilvània, i Elena Castroviejo, de la Universitat Goethe de Frankfurt, aporten quatre consells perquè puguem explicar què carai vol dir aquesta expressió tan habitual en la nostra llengua

U s ha passat mai haver intentat traduir l’expressió *Déu n’hi do* i haver-vos sentit com aquell senyor petit i eixerit de Santa Coloma que deia que el seu coche *le hace higo* i que se n’anava a *esparcir la niebla*? Heu intentat explicar-li a algú què vol dir i us heu hagut d’ajudar de gestos i ganyotes, però malgrat tot no us n’heu sortit prou bé? Tranquils, no és culpa vostra, és culpa del *Déu n’hi do*! Aquesta locució té unes característiques lingüístiques peculiars que la fan molt interessant, ja que demostra que una mateixa expressió pot comunicar diversos significats alhora. Deixeu-nos que ens la mirem amb lupa.

Per fer això, ens posem a la pell d’un suposat Fernando, que fa tres anys que ha arribat a Catalunya i treballa de peixater al mercat de Salt. Busca pis i avui té cita en una immobiliària. En veu un que li crida l’atenció, i pregunta a l’empleat “És molt gran, el pis?”. “Home, Déu n’hi do”, li respon. “Déu n’hi què? Què vol dir això?”. El noi dubta: “Doncs, d’això, vol dir... mmmmm, que sí, que és gran”. En Fernando, de moment, no hi dóna més voltes, a aquesta construcció tan estranya (“Què hi pinta Déu aquí al mig?”), més que res perquè fa tard a la peixateria. Arriba a la parada i es posa a despatxar una clienta que, tot mirant-se unes sardines, pregunta:

“Que són fresques?”. En Fernando, disposat a impressionar-la amb el seu català, li deixa anar: “Dona, Déu n’hi do!”. La clienta es queda perplexa i diu entre dents: “Em sembla que faré un cop d’ull a la parada del costat”. Ara és en Fernando qui no entén res: “Volia dir que sí que ho són, de fresques!”. Però la senyora no sembla convençuda: “Ja, però segur que ho podrien ser més, oi?”. La mestressa intenta arreglar la situació, renyant amistosament en Fernando, que es mira les dues dones amb un somriure desencaixat: “A més, no hauries de semblar sorprès, Fernando! El nostre peix és fresc cada dia!”.

Aquesta simple historieta ens proporciona tot el que ens fa falta per resoldre el trencaclosques. Organitzem les dades, descomponem el problema en parts i mirem de veure si aquestes aparents contradiccions que ha viscut en Fer-

nando es poden explicar a la llum de la teoria del significat amb què treballen els lingüistes avui dia. Així ja podrem explicar a en Fernando (i de passada al noi de la immobiliària i a la mestressa de la parada) què vol dir *Déu n’hi do*.

Ens hem d’imaginar que un acte de parla és com una queixalada a un entrepà de truita; si la truita porta formatge, a cada mossec notem el gust principal de la truita, però també degustem el sabor, potser més tènue, d’altres ingredients, com el formatge, el tomàquet i l’oli. De forma semblant, quan emetem un enunciat, produïm una asseveració i, al mateix temps, sovint comuniquem altres missatges relacionats. Per exemple, si diem “en Martí té dues germanes”, asseverem que en Martí té dues germanes i donem a entendre que només en té dues. Tanmateix, aquest segon significat, que s’anomena *implicatura*, és força dèbil i el podem cancel·lar; és a dir, podem dir sense contradir-nos “en Martí té dues germanes. De fet, en té tres”. L’asseveració, en canvi, no es pot cancel·lar i és una contradicció dir “en Martí té dues germanes. De fet, és fill únic”.

El concepte d’implicatura ens serà molt útil per explicar el comportament aparentment erràtic del *Déu n’hi do*. Així, quan diem “Déu n’hi do com són de fresques, aquestes sardines!”, estem asseverant que les sardines són força fresques, però estem implicant que no ho són del tot. Per això, podríem seguir el discurs reforçant la

implicatura amb aquestes paraules: “Malgrat tot, les van portar ahir al migdia”. Això no obstant, com a implicatura que és, no té la mateixa força que l’asseveració i, per tant, la podem cancel·lar sense semblar que ens contradïem. El discurs que segueix podria ser: “De fet, són fresquíssimes, les acaba de portar l’encarregat, directament del port de Palamós”.

Aquesta dualitat és el que explica que l’agent de la immobiliària utilitzi *Déu n’hi do* per dir que el pis és força gran, però que la clienta de la peixateria no en tingui prou per assegurar-se que el sopar serà la delícia dels seus comensals.

Ara bé, li hem clavat la queixalada a l’entrepà, però no n’hem identificat encara tots els ingredients. Tenim una asseveració i una implicatura, però de moment no entenem el comentari que li ha fet la peixatera a en Fernando: d’alguna manera estem expressant que és inesperat que les sardines siguin fresques? Això és precisament el que afirmem. I aquest significat el comuniquem a través de l’entonació exclamativa que sol acompanyar *Déu n’hi do*. D’aquesta mena de significat estretament lligat al parlant i que transmet emocions, els lingüistes en diuen *expressiu* i, entre d’altres coses, es caracteritza per la dificultat que tenim tots de descriure’l.

Déu n’hi do és, doncs, un *tres en un* capaç de comunicar una asseveració, una implicatura i un significat expressiu alhora. Déu n’hi do tot el que pot fer Déu n’hi do!*

Es tracta d’un ‘tres en un’ i és molt difícil descriure’l